

Srednjeveška mesta

Nastanek srednjeveških mest

Kaj je vplivalo na nastanek mest, zakaj vas, kot prevladujoča oblika naselbine, v fevdalni družbi, ni zagotavljala vsega potrebnega, kar so ljudje takratnega časa potrebovali?

Številna evropska antična mesta so se obdržala tudi po antiki. Za mestnimi utrdбами so si svoje dvorce uredili vladarji, zemljiški gospodje ali visoki cerkveni dostojanstveniki.

Njihovo prebivalstvo in gospodarska vloga pa sta bila vse do 11. stoletja neznatna v primerjavi s podeželsko okolico.

**Kako bi razložil zgornjo trditev?
Kdo zemljiškega gospoda oskrbuje z vsem potrebnim?**

Kaj se dogaja na sliki?

Kaj poteka?

Naraščanje prebivalstva in s tem vedno večja potreba po najrazličnejših izdelkih sproži razvoj trgovine in obrti. Mesta in naselbine, kjer so te dejavnosti postajale prevladujoče so se ločile od kmetijsko usmerjenih vasi. Prebivalci so postali **meščani.**

Kje so nastajala mesta, kdo jih je ustanavljal in kakšen je bil položaj meščanov?

Mesta so običajno nastajala tam, kjer je bila menjava blaga najučinkovitejša - ob prometnih poteh in njihovih križiščih, romarskih središčih, v bližini gradov, mostov ...

Ob kateri reki leži London.

Oglej si sliko, uporabi geografsko znanje in sklepaj, zakaj je bil London eno največjih srednjeveških mest?

Srednjeveška mesta so ustanavljali vladarji, kasneje tudi visoko plemstvo in duhovščina (npr. škofje) predvsem iz gospodarskih koristi.

V zameno za davščine so meščanom dodeljevali posebne gospodarske in politične pravice v obliki privilegijev.

Preberi zgodovinski vir v učbeniku na strani 118 in odgovori na vprašanja.

Kdo je bil ustanovitelj mesta o katerem govori zgodovinski vir?

Katere so bile obveznosti meščanov do zemljiškega gospoda?

Najpomembnejš pravice in privilegiji, ki jih je mestni gospod podeljeval meščanom

Potem ko je podelil mestne pravice, je bil plemič imenovan za **mestnega gospoda**. Pravice in privilegiji, ki jih je mestni gospod podeljeval meščanom, so bile:

- pravica do obrti in trgovine,
- pravica do osebne svobode,
- privilegij do tedenskih in letnih sejmov,
- pravica do izgradnje obzidja,
- pravica do organiziranja lastne vojaške obrambe

Sprva so mestne pravice lahko podeljevali le vladarji in nadškofi, kasneje pa tudi državni knezi, zaradi česar je v Evropi nastalo veliko novih, a sorazmerno majhnih mest. Sprva so predstavnike mest – **mestne sodnike** imenovali mestni gospodje, kasneje pa so si meščani sami izbirali mestnega sodnika. Sodniku je pri odločitvah pomagal **mestni svet**, v katerega so bili izbrani meščani. Izmed članov mestnega sveta so izbrali mestnega pisarja, blagajnika idr.

Kdo je tvoril mestni svet in kakšna je bila njegova vloga?

Pomagaj si z besedilom v učbeniku na strani 118!

Določila, ki so odločala o življenju v mestu, so bila zapisana v mestnih statutih.

Piranski mestni statut Življenje v srednjeveških mestih so uravnavali mestni statuti. Napisani so v latinščini. Najstarejši piranski statut je iz leta 1274. V njih niso bile samo določbe o upravi, volitvah mestnih samoupravnih organov in uradnikov, njih pravicah in dolžnostih, o sodstvu itd., marveč tudi določbe, ki so urejale vsakdanje življenje.

Knjiga 2, člen 35: 0 goseh ali kokoših, zaloteni v tujih vrtovih.

Določamo, vsak, ki bo našel v svojem vrtu tujo kokoš ali tujega petelina ali tuje gosi jih sme pobiti, dokler so na njegovem svetu. In mrtve sme vreči na javno pot. In tistega, ki to stori, naj se ne kaznuje.

Preberi člen iz piranskega mestnega statuta. Na kal se nanašajo določbe in pravila piranskega mestnega statuta?

Gospodarski dejavnosti, po katerih se je mesto ločevalo od okolice sta bili TRGOVINA in OBRT.

Ob posebih, tudi v leto v naprej določenih, dneh so v mestu pripravili sejem.

Preberi kratko besedilo začetkih razvoja obrti v srednjem veku.

Razvoj obrti

V zgodnjem srednjem veku je bilo ljudi, ki bi se ukvarjali izključno z obrtjo, zelo malo; večina kmečkega prebivalstva je namreč izdelovala orodje, pohištvo ipd. samo zase in za potrebe svojega fevdalca. Prvi obrtniki so bili v službi fevdalca zaposleni kot kovači, kolarji, peki ...

Šele ko je fevdalec posameznikom podelil pravico do obrti in osebno svobodo, je imel obrtnik možnost proizvajati kolikor je želel in zmožni prodati glede na potrebe tržišča. Običajno so se obrtniki povezali s trgovci, ki so odkupili njihove izdelke in jih prodajali na tržišču. Običajno je bilo največ obrtnikov tam, kjer je bilo največ trgovcev; ob pomembnih trgovskih poteh in v bližini večjih naselij. S pojavom mest pa se je delež obrtnikov in trgovcev močno povečal.

Delo v obrtniški delavnici.

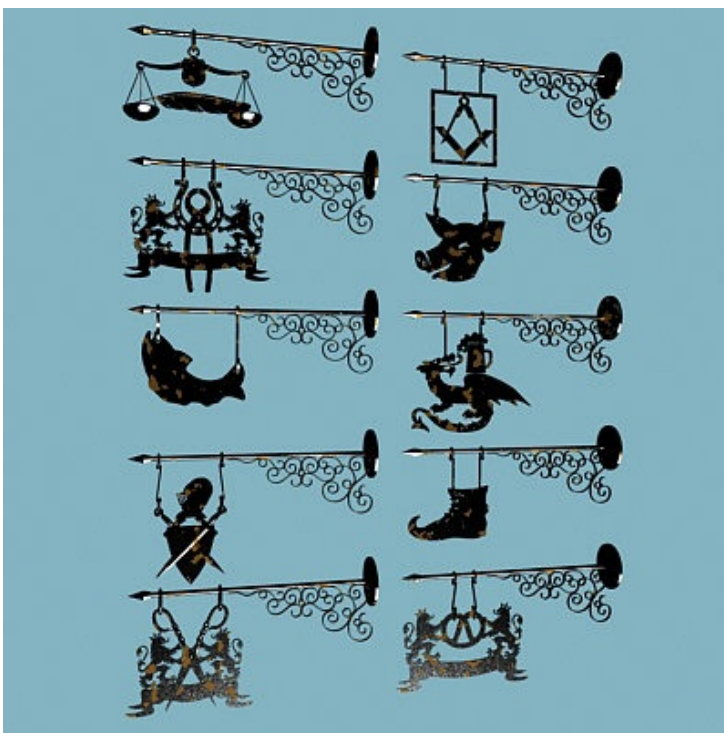
Znotraj posameznega mesta so se obrtniki po strokah združevali v posebne organizacije - CEHE.

Cehovska pravila v mestu ščitijo in urejajo odnose med obrtniki iste stroke:

- le svojim članom zagotavljajo pravico do opravljanja obrti v mestu;**
- določajo število mojstrov, pomočnikov in vajencev v mestu**
- določena je količina, kakovost in cena izdelkov;**
- pravila določajo učno dobo in šolanje obrtnikov;**
- pomagajo vdovam, sirotam in onemoglim članom;**
- skrbijo za obrambo mesta.**

Utemelji smisel omejevanja števila obrtnikov in količine izdelkov?

Kaj prikazujejo slike?

**Zakaj so bili
cehovski znaki
potrebni?**

Z razvojem trgovine in obrti je v srednjem veku začelo razvijati tudi denarništvo.

Razmah denarništva in pojav menjalništva

V zgodnjem srednjem veku je bila pravica kovanja denarja privilegij vladarjev. Številni višji fevdalci in predstavniki cerkve so želeli pravico do kovanja svojega denarja, zaradi česar so jim vladarji dopustili izgradnjo svojih **kovnic**. Ko se je razmahnilo kovanje denarja, je prišlo v obtok veliko različnih novcev, ki so bili različne vrednosti. Zaradi tega so nekateri trgovci, predvsem Judi, odprli **menjalnice**, v katerih so tujim trgovcem ponujali zamenjavo tujih novcev za domače, s čimer so jim olajšali trgovanje (in tudi sami nekaj zaslužili z menjavo).

Beneški zlatnik izdelan ob koncu 14. stoletja.

Neapeljski bronasti kovanec izdelan ob koncu 15. stoletja.

Vedno večja količina denarja v obtoku je omogočila prevlado blagovno-denarne menjave nad preprostejšo blagovno menjavo.

Bankir in njegova žena (slika flamskega slikarja Quentina Massysa, naslikana leta 1514).

Kdor koli, ki je imel opravka z denarjem se je kmalu znašel pred oviro. V obtoku je bilo veliko število različnih kovancev različnih vrednosti.

Kako danes rešujemo ta problem?

Kaj narediti, če ti stric iz Japonske pošlje 1000 jenov?

Papirnatega denarja Evropa v srednjem veku ni poznala.

Kakšno vlogo imajo banke danes?

Kaj so obresti?

Prizor iz srednjeveške banke

**Izraz banka izvira iz italijanske besede
banca - klop ali miza, na kateri so opravljali
denarne posle.**

**Obresti so plačilo za čas uporabe tujega
denarja.**

Židovski bankirji (upodobljeni z dolgimi kjukastimi nosovi) posojajo denar trgovcem.

Kakšen je bil odnos cerkve do razvoja denarnih poslov in bančništva?

Trgovci so hoteli svoj denar čim bolj oplemenititi, zato so ga hranili v bankah in nata način dobili obresti.

Banke so ta isti denar posojale naprej za še večje obresti.

Obresti so plačilo za čas uporabe tujega denarja. Čas je bil po cerkvenih naukih v božji in ne v človeški domeni, ljudje z njim niso smeli gospodariti. Posojanje denarja je bilo krščanskemu prebivalstvu prepovedano, češ da je to bogokletno oziroma satanovo delo.

Židovski bankirji (upodobljeni z dolgimi kljukastimi nosovi) posojajo denar trgovcem.

Bančništvo in posojanje denarja za obresti je bil v začetku dovoljen le nekristjanom. V evropskih srednjeveških mestih so to delo opravljali Judje.

Zaradi visokih obresti in njihove vere so kmalu postali zelo osovražen del mestnega prebivalstva.

Živeti so morali v posebnih mestnih predelih, ločeno od drugih meščanov.

Predel mesta, kjer so morali živeti Judje se je sprva imenoval **geto.**

Jude so pogosto preganjali saj so jim ljudje pripisovali krivdo za vse slabo, kar jih je prizadelo. Celo za slabo letino ali pojav kuge ...

Kako prikladno, da se človek reši dolgov, kajne?